

Mark- och miljödomstolen

Klimat- och näringslivsdepartementet

kn.remissvar@regeringskansliet.se
kn.nm@regeringskansliet.se

Remissyttrande över SOU 2025:21 Miljömålsberedningens delbetänkande med förslag om strategier för att leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (LULUCF). KN2025/00609

Yttrande

Mark- och miljödomstolen avgränsar sitt yttrande till att endast omfatta synpunkter på författningsförslagen samt vissa delar som direkt berör domstolens arbetsområde.

3 kap. 4a § miljöbalken

Mark- och miljödomstolen anser att det i lagen eller på annat lämpligt sätt måste införas en tydlig och exakt definition av begreppet torvmark. Enligt SGU Rapport 2023:08 som även behandlar torvolymer och kolförråden i Sveriges torvmarker definieras torvmark som mark med en torvmäktighet som överstiger 30 cm. Motsvarande tillämpas inom skogsbruket. Det som redovisas på SGU:s jordartskartor avser torvmarker med ett djup som överstiger 50 cm. Vidare behöver det även klargöras hur stor eller hur liten utbredning ett torvdjup om t.ex. 30 cm måste ha för att klassas som torvmark. Enligt Skogsstyrelsens boniteringssystem klassas mark som torvmark om torvdjupet överstiger 30 cm inom hela provytan (cirkel med 10 m radie). Mot bakgrund av att den föreslagna lydelsen i princip utgör en mycket stark tillåtlighetsregel på gränsen till stoppregel, vars konstruktion avviker från övriga hushållningsregler är det viktigt att det är förutsägbart vilka områden som omfattas och att befintliga och allmänt tillgängliga data kan användas. Det

bör därför övervägas och definieras om gränsen bör gå vid 30 eller 50 cm och vilken minsta ytenhet som bör omfattas.

6 kap. 11 § och 35 § p 5 miljöbalken

Domstolen tillstyrker förslaget.

9 kap. 6 § miljöbalken

Mark- och miljödomstolen bedömer att regleringen är begriplig och tillämpbar såtillvida att den inte kan uppfattas på annat sätt än att täkt av torv för annat ändamål än energiutvinning inte längre ska kunna tillåtas. Skrivningen angående att det även ska krävas att det bedöms nödvändigt för totalförsvarets behov av energitorv som beredskapsbränsle synes mer svårbedömbart för prövningsmyndigheten. Torvbrytning sker under sommarhalvåret och är även då väderberoende. Användningen av utbruten torv sker sedan kontinuerligt oavsett beredskapsläget i landet.

Genom förslaget kommer efterfrågan på andra organiska material och avfall för jordförbättringsändamål att öka, vilket i sig kan komma att medföra risk för spridning av olämpliga föroreningar.

12 kap 6 § miljöbalken – tillägg i sista stycket

Mark- och miljödomstolen avstyrker bestämt den föreslagna regleringen. Tillägget medför ingen konkret rättsverkan för den som bedriver en sådan verksamhet som omfattas av anmälningsplikten. Tillägget utgör snarare en oprecis uppmaning till den eller de myndigheter som regeringen utser. Innebörden bör i stället inkorporeras i instruktion eller regleringsbrev till myndigheterna eller i absolut sista hand läggas i förordning. Formuleringen ”Vid ett sådant beslut ska...” är oklar. Är avsikten att myndigheten i stället för förbud ska överväga områdesskydd eller ska initiativ tas efter att beslut i 12:6-ärendet fattats? För det fall avsikten är att områdesskydd ska bildas regleras detta i 7 kap. miljöbalken. Formuleringen ”området i fråga bildar ett skyddat område genom formellt skydd eller andra effektiva områdesbaserade åtgärder” bör inte tas in i lagstiftning.

Mark- och miljödomstolen noterar i detta sammanhang att miljömålsberedningen i utredningen utgår från att en anmälan om avverkning av skog enligt skogsvårdslagen också innebär en anmälan om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken, vilket är korrekt. Däremot föreslås i SOU 2024:91 *Ett tydligt*

regelverk för aktivt skogsbruk, att så inte ska vara fallet vilket, om förslaget antas, åtminstone inledningsvis kan komma att innebära oklarheter för skogsägarna angående vilka åtgärder som också behöver bli föremål för samråd enligt miljöbalken.

19 § förordningen om vattenverksamheter

Förslaget innebär att restaureringen av våtmark inklusive återvätning av torvmark blir anmälningspliktig oavsett storlek. Detta kan knappast vara förslagsställarens mening. Restaurering av våtmarker och återvätning innebär fysiskt och typiskt att tidigare torrlagd mark blir blötare eller ställs under vatten samt minskar angränsande markers dränering. Oavsett syftet kan sådana åtgärder vara tillståndspliktiga och dessutom medföra permanenta skador på egna och andras fastigheter vilket enligt gällande regelverk behöver regleras och ersättas på samma sätt som när området dikades ut. I vart fall bör arealgränsen om 5 ha även gälla restaurering av våtmarker och återvätning av torvmarker. Det är också oklart hur miljömålsberedningens resonemang angående förändringar i denna del förhåller sig till 23 § i förordningen om vattenverksamhet. Enligt domstolens bedömning kommer länsstyrelserna, på grund av projektets påverkan på allmänna och framförallt enskilda intressen i många fall att behöva förelägga anmälaren om att söka tillstånd.

Mark- och miljödomstolen konstaterar i anslutning till detta att miljömålsberedningen på sidan 337 i utredningen föreslår att det ”*i väntan på en långsiktig lösning på frågan om omprövning och avveckling av markavvattningsföretag skyndsamt införs ett undantag på krav på omprövning eller avveckling av markavvattningsföretag då en återvätning genomförs för att minska utsläppen av växthusgaser fram till 2030 och därmed bidra till att Sverige lever upp till LULUCF-förordningens åtagande. Ett sådant undantag kan grunda sig på att staten enligt 2 kap. 5 § restvattenlagen har rådighet att bedriva vattenverksamhet som är önskvärd från allmän miljösynpunkt.*” Domstolen noterar också att det inte finns något författningsförslag i denna del.

Mark- och miljödomstolen anser inte att miljömålsberedningens förslag och skrivningar bygger på en korrekt tolkning av gällande rätt.

Rådighet enligt 2 kap. restvattenlagen innebär en rätt att ansöka om tillstånd. Rådigheten är en processföresättning. Rådighet innebär däremot inte någon oinskränkt rätt att mot alla och envar bedriva en verksamhet vilket miljömålsberedningen antyder. Rådighet är således ingen ersättning för en tillståndsansökan. För det fall annans mark och vatten tas i anspråk eller

påverkas av en verksamhet kan den som har rådighet i samband med en tillståndsansökan även yrka om tvångsrätt. I sådant fall ska intrånget regleras och ersättas genom tillståndsdomen.

I stället bör i första hand en ny punkt i 2 kap 4 § restvattenlagen tillskapas som innebär att den (stat, kommun eller enskild) som vill återväta våtmarker ska anses ha rådighet. Lagstiftningen blir då konsekvent och begriplig. Ansökan om tillstånd kan göras och den som drabbas av återvätningen genom exempelvis försämrade produktionsförmåga på berörd jordbruksmark och skogsmark har då möjlighet att föra talan och även rätt till ersättning för skador och intrång. Prövningen sker då på samma sätt som om projektet gäller markavvattning, dvs. motsatsen till återvätning.

Miljömålsberedningens resonemang om undantag på krav på omprövning innebär att givna tillstånd till markavvattning som får anses ha rättskraft enligt 24 kap 1 miljöbalken helt nonchaleras och att markägare riskerar att drabbas av försämrade produktionsförmåga på berörd jordbruksmark och skogsmark utan rätt att bli hörd i samråd inför och remiss av en tillståndsansökan och utan rätt till prövning av ersättningsanspråk. Om tillståndsplikten tas bort helt innebär det att den drabbade är hänvisad till att stämma med krav på ersättning enligt 32 kap. miljöbalken.

I sammanhanget skulle det också kunna övervägas om möjligheterna till att erhålla tillstånd till markavvattning bör inskränkas utöver de markavvattningsförbud enligt 11 kap. 14 § miljöbalken som gäller i delar av landet.

3 § Förordningen om områdesskydd

Den föreslagna regleringen avstyrks. Frågan om utformningen av skötselplaner för naturreservat bör som idag hanteras inom ramen för Naturvårdsverkets vägledningsansvar. Den föreslagna formuleringen slår in öppna dörrar och leder inte till bättre skötselplaner. En alternativ formulering skulle kunna vara: *Skötselplanen ska innehålla de preciserade åtgärder som krävs för att på kort och lång sikt bibehålla och utveckla områdets natur- eller kulturvärden samt säkerställa syftet med reservatet.*

Lena Pettersson

Beslut om detta yttrande har fattats av chefsrådmannen Lena Pettersson. I ärendet har även rådmannen Karin Fridell och tekniska rådet Carl-Philip Jönsson deltagit.